

KKV-päivä 2023, Vanha Ylioppilastalo

Annaliisa Oksanen

Kuntien toiminta markkinoilla - kehitysajatuksia ja vertailua muihin maihin

Peran talouspalvelut Oy – miksi Pera on surullinen

- Peralla on taloushallintopalveluyritys
- Siellä on **investoitu** tekoälyyn ja panostettu erityisesti tehokkuuteen ja laatuun, asiakastyytyväisyys on esimerkillistä
- Peran yritys maksaa paljon **yhteisöveroa**, se haluaisi kasvaa ja viedä osaamistaan ulkomaille, kehittämänsä softa on ”pioneerikamaa” ja sille olisi kysyntää rajojen ulkopuolellakin
- Pera on perustanut toimistoja Suomen kasvukeskuksiin ja myös pienempiin kuntiin
- Kunnat eivät kuitenkaan halua ostaa Peralta mitään. Pera ei pääse edes keskustelemaan.
- Peraa harmittaa. Hän kokee velvollisuudekseen auttaa säästämään veroeuroja.

”Peran” ja tuhansien muiden yritysten kannalta on surullista, että kunnat päätyvät in-house järjestelyyn ilman keskustelua ja ilman kattavaa vaikutusten arviointia. Kunnat ovat merkittäviä **markkinavaikuttajia** toiminnallaan!

Taloushallintopalvelut – esimerkkiala

- Markkinapuutetta ei ole olemassa
- Yksityisiä yrityksiä yli 6.200, työllistävät 12 165, julkisen sektorin yrityksiä 15-20, työllistävät 3200
- Yksityisten liikevaihto 1,3 Mrd, julkisten 0,25 mrd (Lähde Handata Oy)
- Toimistot ovat auktorisoituja ja korkean ammattitaidon omaavia, osaaminen riittää myös kuntien palvelemiseen
- Vakiotilikartat ja ohjeistukset automatisoitavissa – ei rakettitiedettä, tekoälyllä valtavat mahdollisuudet

Ja se tehokkuus:

Yksityisillä liikevaihto/ työntekijä noin 31
% suurempi kuin julkisomisteisilla

101 T eur/ 78 Teur

(lähde Handata Oy)

In-house ja huoltovarmuus – pysytään faktoissa

- YHTEISKUNNAN kannalta kriittisiä sektoreita on seitsemän:
  - elintarviketeollisuus, energiahuolto, terveydenhuolto, finanssiala, logistiikka, kriittinen teollisuus ja digitaaliset palvelut
- Mikä on in-house yhtiöiden rooli tässä kokonaisuudessa?
- Onko huoltovarmuudessa ollenkaan kysymys omistajuudesta? Ei ole.
- Suomen huoltovarmuus rakentuu sille, että yksityinen sektori pystyy ylläpitämään elintärkeitä toimintoja

Mikä sääntelee kuntien toimintaa markkinoilla?

- **Kuntalaki**
- **Kilpailulaki**
- **Hankintalaki** on prosessilaki, joka sääntelee ostojen kilpailuttamista sekä mahdollisuuksia poiketa kilpailuttamisesta ja hyödyntää in-house yhtiötä
- Hankintalaki ts. määrittelee, miten kunnat voivat ostaa – tavoittelee julkisten varojen tehokasta käyttöä
- In-housen käyttäminen vaan siksi, että ei tarvitse kilpailuttaa, on harkintavallan väärinkäyttöä – pitää olla muitakin perusteita

Kunnan toiminta markkinoilla – kuntalain nykytilanne

- Yhtiöittämisvelvollisuus
- Poikkeukset
yhtiöittämisvelvollisuudesta
- Markkinaperusteisen hinnoittelun
vaatimus
- Lainan/vakuuden antaminen
- Kiinteän omaisuuden myynti
- ➔ Säännös kaipaa merkittäviä
tarkennuksia
- ➔ Hallitusohjelmassa hyvät kirjaukset

Mistä kaikki muutos nyt lähtee?

”Hallitus uudistaa kuntalakia ja hyvinvointialuelakia huomioimaan paremmin **taloudellinen vastuullisuus** ja kuntien yritystoiminnan **markkinavaikutukset.**”

-> Taloudellinen vastuullisuus ja päätösten/ratkaisujen vaikutusten ymmärtäminen

Minkä pitäisi muuttua?

1. Velvollisuus selvittää (ennen ratkaisuja ja päätöksentekoa) eri tuottamisen tapojen **kustannukset**
2. Taloudellisen vastuullisuuden säännös Kuntalakiin – onhan kyse päättäjille uskottujen verovarojen käytöstä (vrt yksityinen yritys, pörssiyrityksen raportointivelvollisuudet)
3. Mahdollisuus ostaa ilman kilpailua vain, jos siihen on todella painavat perusteet, kuten, että ei ole markkinoita

Selvitys kuntayhtiöiden roolista Ruotsissa, Norjassa,
Tanskassa, Liettuassa ja Itävallassa

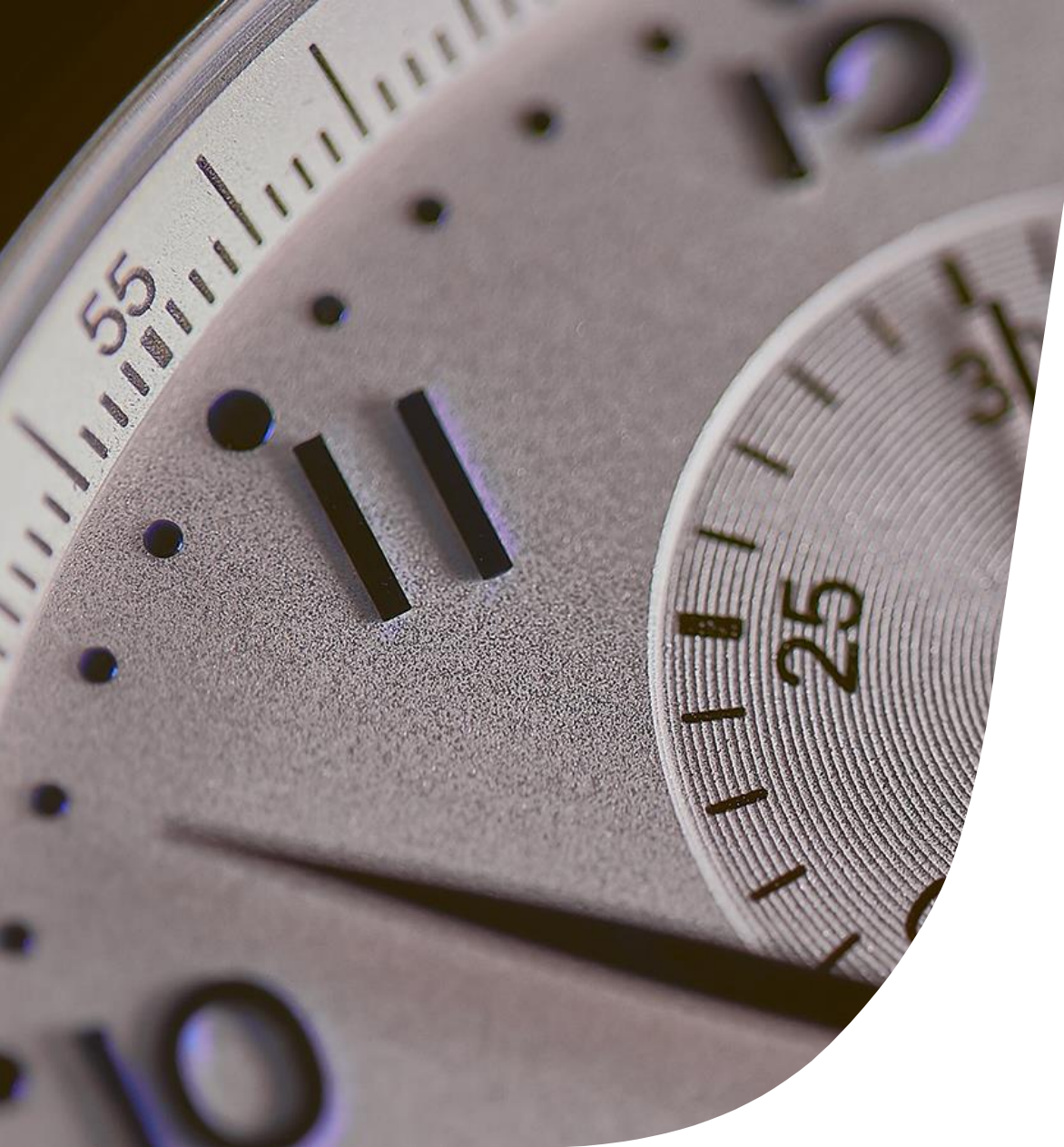
Annu Jaakkola/ korkeakouluharjoittelija

Kuntayhtiöt ilmiönä Euroopassa

Keskeiset löydökset

1. **Pohjoismaissa** vastaavaa ilmiötä kilpailuilla markkinoilla toimivista kuntayhtiöistä tai in house –hankinnoista kuin Suomessa ei ole
2. **Liettuassa** kuntayhtiöiden toiminta markkinoilla ja in house –hankinnat ovat olleet haaste, mutta niitä on onnistuttu suitsimaan lainsäädännöllä
3. **Itävallassa** paljon kuntayhtiöitä, mutta pääosin kuntien enemmistöomistamia. Niiden toimintaa ei pidetä kilpailuneutraliteettiongelmana
4. Kuntayhtiöt toimivat kaikissa maissa pääosin ”luonnollisilla” toimialoilla, kuten **energia-** ja kiinteistöaloilla
5. Kuntien harjoittama elinkeinotoiminta jonkinasteinen ongelma Pohjoismaissa
6. Tilastointi ja **datan saatavuus** kuntayhtiöistä heikolla tasolla

Havaintoja

- Laajalle levinneet ja soveltaen tulkitut sidosyksikköhankinnat suomalainen ilmiö
- Kilpailuille markkinoille aktiivisesti pyrkivät kuntayhtiöt Pohjoismaissa harvinaisia
- Julkisen keskustelun vähäisyys, ymmärryksen puute asian merkityksestä
- Datan puute huolestuttavaa
- Kilpailuneutraliteettihaasteet kunnallisesta elinkeinotoiminnasta
- Huoli kuntayhtiöiden varjossa elävästä korruptiosta ja demokratiavajeesta

Mitä kohti pitäisi
mennä?

Mitä kohti pitäisi mennä?

- Kunnat ja hyvinvointialueet alkavat järjestelmällisesti vetäytyä markkinoilta, joilla on tai joille voi syntyä riittävän kilpailun tuomaa yksityistä tarjontaa.
- Markkinapuutetta on vain tilanteissa, jossa yksityistä tarjontaa ei ole eikä sellaista myöskään voisi syntyä, tällöin interventio olisi perusteltua
- Kuntalaki tunnistaa markkinoiden olemassaolon ja velvoittaa päättäjät käyttämään veroeurot mahdollisimman tehokkaasti ja elinvoimaa edistävällä tavalla

Painetta valvontaan on laitettu

- ”Vahvistetaan Kilpailu- ja kuluttajaviraston kilpailuneutraliteettivalvontaa sekä mahdollisuuksia valvoa julkisen sektorin **kilpailua rajoittavaa toimintaa.**”
- ”Varmistetaan, että julkisen sektorin yritystoimintaa valvotaan **samalla intensiteetillä ja resursseilla** kuin markkinoiden liiallista keskittymistä ja kartelleja”
- EK: **hankintojen valvonnassa** tulisi olla kyse myös räätälöityjen tarjouspyyntöjen suitsimisesta

Onko Pera tässä, kun sääntely on saatu kuntoon

- Sääntelyn kuntoon laittamisella on kiire
- Ei voida ajatella, että markkinapotentiaalin hyödyntämiseen velvoittaminen tapahtuisi 10-15 vuoden kuluttua
- Taloudellinen tilanteemme edellyttää välittömiä muutoksia, lyhyellä sopeuttamisajalla
- Sääntelyn tiukentuminen ei voine tulla kenellekään enää yllätyksenä
- Mikään ei muutu, jos mikään ei muutu!

Kiitos, kun kuuntelit!

- Annaliisa Oksanen
- Varatuomari, johtava asiantuntija
- Kuntien lakiasioden ja hallinnon johtotehtävissä ja johtoryhmissä vuosikymmen, Kuntaliiton lakiyksikössä neuvonantajana 3v, kärjätuomarina ja asianajajana vuosikymmen
- Elinkeinoelämän keskusliitossa kilpailun johtavana asiantuntijana 2021 ->
- Nykyiset jäsenyydet: ICN Merger WG, OECD Biac Competition committee, Business Europe (BE) Internal Market Policy Committee, BE Public Contracts WG, BE Competition WG.